

**INVESTEREN IN EEN
STEVIGE TOEKOMST!**

STRATEGISCHE AGENDA

2025 - 2029

SLAppE BODEM
sterke samenwerking

INLEIDING

Bodemdaling is een sluipend proces en zo'n 9 miljoen Nederlanders in West-, Oost- en Noord-Nederland hebben met de gevolgen te maken. Dit komt door slappe veen- en kleibodems die dalen door belasting en ontwatering. Het speelt zowel in landelijke veen- en kleigebieden als in bebouwde gebieden. De gevolgen van bodemdaling zijn groot voor landbouw, natuur, gebouwen, woningen, wegen, rioleringen en groenvoorzieningen. De schade varieert van verzakkingen van wegen en woningen tot verlies van landbouwgronden. Bovendien daalt de bodem op veel plaatsen sneller dan de zeespiegel stijgt. Dit maakt samen werken aan oplossingen des te urgenter in onze al laaggelegen rivierdelta. Het is zaak om bodemdaling te beperken en daarmee ook de gevolgen voor bewoners en ondernemers.

Het Platform Slappe Bodem, samenwerking van 35 gemeenten, 7 waterschappen en 2 provincies, komt met deze Strategische Agenda 2025 – 2029 in een nieuwe fase van haar bijna 25-jarige bestaan.

In de afgelopen vijf jaar hebben we hard gewerkt aan het op de kaart zetten van bodemdaling. Daarin zijn we geslaagd. Daarnaast is - in samenwerking met verschillende partners - het Kenniscentrum Bodemdaling en Funderingen (KBF) gerealiseerd, zijn er handelingsperspectieven voor bebouwd gebied ontwikkeld, is bodemdaling opgenomen in Rijksbeleid en in het Deltaprogramma

en is de uitkering in het gemeentefonds voor slappe bodem behouden. Het netwerk is bovendien flink gegroeid, waarmee een groot deel van het bodemdalingsgebied van Nederland is betrokken. De agendering van bodemdaling is gelukt, nu is het zaak om de komende jaren te zorgen voor implementatie, zodat de omgang met bodemdaling integraal deel uitmaakt van beleid en beheer en de nadelige effecten binnen aanvaardbare grenzen worden gebracht.

Deze implementatie en de grotere aandacht voor de gevolgen van bodemdaling leidt tot een nieuwe inzet binnen het Platform.

We gaan werken met vier thema's en portefeuillehouders die hun aandacht richten op een van de thema's. Daarmee kunnen wij krachtiger onze stem laten horen, vergroten we de betrokkenheid van onze deelnemers bij standpuntbepaling en lobbywerk en kunnen we onze praktijkkennis beter benutten. Deze nieuwe inzet is vertaald in deze Strategische Agenda 2025 – 2029. Hiermee investeren we de komende jaren in een stevige toekomst: van klimaatadaptieve en bodemdalingbestendige oplossingen in het stedelijk gebied tot verantwoorde maatregelen in landbouw en natuurbeheer op slappe bodem.

SLAPPE BODEM
sterke samenwerking

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	2
DOEL PLATFORM	4
THEMA'S EN ACTIVITEITEN	5
FUNDERINGEN & HISTORISCHE GEBOUWEN	7
OPENBARE RUIMTE & INFRASTRUCTUUR	10
NIEUWBOUW	13
LANDELIJK GEBIED	16
ORGANISATIE	19

Dit is een interactieve PDF. Klik op het onderwerp in de inhoudsopgave om naar de gewenste pagina te navigeren. Klik links onderaan de pagina om terug te keren naar de inhoudsopgave. In de tekst zijn ook diverse links aangegeven. Klik erop voor meer informatie.

DOEL PLATFORM

Het bodemdalingsvraagstuk is de afgelopen jaren prominent op de kaart gezet. Het Rli-advies over funderingen, de kamerbrief Water en Bodem Sturend, het Klimaatakkoord en het Deltaprogramma; allemaal zeggen ze iets over bodemdaling en het feit dat we niet langer kunnen afwentelen op de toekomstige generaties. Wij zijn het daar mee eens en hebben de centrale doelstelling van het Platform daarop aangepast:

“We zijn pas klaar met het Platform Slappe Bodem als de omgang met slappe bodem integraal onderdeel uitmaakt van beleid en beheer en nadelige effecten binnen aanvaardbare grenzen van toekomst-bestendigheid en betaalbaarheid zijn gebracht”

Het woord duurzaamheid hebben we vervangen door toekomstbestendigheid, waarmee zichtbaar wordt dat ook wij werken aan oplossingen die afwenteling (op de toekomst) voorkomen.

Met deze Strategische Agenda 2025-2029 werken we aan een krachtige aanpak van bodemdaling en funderingen en een stevige toekomst. Naast leefbaarheid en toegankelijkheid voor inwoners en gebruikers, vinden wij het belangrijk dat het beheer en onderhoud van deze bodemdalingsgevoelige gebieden betaalbaar blijft.

In deze agenda geven we aan wat we de komende jaren willen realiseren. Centraal in onze aanpak staan vier thema's, te weten:

- Funderingen & Historische gebouwen
- Openbare Ruimte & Infrastructuur
- Nieuwbouw
- Landelijk Gebied

Dat ziet u terug in deze agenda.

Via de activiteiten bij de vier thema's werken we aan standpuntbepaling, belangenbehartiging, innovatie, zorgen voor beleidsaanpassingen, kennisdeling en het krijgen van meer middelen en mogelijkheden om beter te kunnen inspelen op bodemdaling.

Naast al deze veranderingen behouden we het goede van ons werk. We blijven een netwerkorganisatie, we blijven ons inzetten

voor het oplossen van de vragen en behoeften van onze 44 (in 2024) deelnemers en we blijven de samenwerking zoeken met onze partners en kennisinstellingen. Ook merken we iedere keer dat de waarde van de kennis, kunde en ervaringen van onze deelnemers van groot belang is voor ons werk. Die willen we behouden en uitbouwen via de vier thema's.

THEMA'S EN ACTIVITEITEN

THEMA'S

Openbare ruimte & infrastructuur

Het betaalbaar houden van de openbare ruimte en de infrastructuur en verbeteren van de kwaliteit.

Funderingen & historische gebouwen

Een integrale aanpak bij funderingsherstel van woningen en historische gebouwen.

Landelijk gebied

Het werken aan een nieuwe toekomst voor (het benutten van) het landelijk gebied bij het voorkomen en tegengaan van de gevolgen van bodemdaling.

Nieuwbouw

Het ontwikkelen van bodemdalingsbestendige nieuwbouw in bestaande stedelijke gebieden en gebieden die bedoeld zijn voor toekomstige woningbouw of bedrijven.

THEMA'S EN ACTIVITEITEN

Zoals gezegd staan centraal in onze aanpak de vier thema's, te weten **Funderingen & Historische gebouwen**, **Openbare Ruimte & Infrastructuur**, **Nieuwbouw en Landelijk Gebied**. Toch zijn er zaken of vraagstukken die zich niet laten 'persen' in een van deze thema's. Die pakken we gezamenlijk op en krijgen aparte aandacht van het bestuur.

In onderstaande activiteiten zijn deze thema-overstijgende activiteiten beschreven. Daarnaast beseffen wij ons dat de integraliteit en complexiteit van bodemdaling verloren dreigt te gaan als we alleen maar met thema's werken. Daar helpen we onze deelnemers, maar ook onze inwoners en gebruikers van de ruimte niet mee. We hebben onze werkwijze en de (bestuurlijke) samenwerking aangepast zodat de wisselwerking tussen de thema's en dit algemene deel wordt gewaarborgd. In het onderdeel Organisatie staat dit beschreven.

Wat gaat het Platform Slappe Bodem de komende jaren doen?

A. We willen meewerken aan een (onderzoeks) programma waarmee wij een beter beeld krijgen van de oorzaken en gevolgen van bodemdaling op kleigronden. Speciaal gaat

onze aandacht uit naar de vertaalslag van de onderzoeksresultaten naar oplossingen die de decentrale overheden kunnen gebruiken bij het ontwikkelen van nieuwe plannen en het beheer van (openbare) ruimte en infrastructuur. In 2025 willen wij samen met het Kenniscentrum Bodemdaling en Funderingen (KBF) gaan kijken welke behoefte er leeft bij de deelnemers en/of we (blijven) aansluiten bij lopende onderzoeksprogramma's, zoals **LOSS**.

- B. Wij vinden uitwisseling van kennis en ervaringen bij de deelnemers van het Platform belangrijk. Hierbij denken wij niet alleen aan inhoudelijk, technische of financiële kennis, maar ook aan uitwisseling van ervaringen met bijvoorbeeld bewoners bij funderingschade of invoering van systemen. Daarnaast kunnen wij onze kennis inzetten bij het opzetten van programma's, bijvoorbeeld bij verkiezingen. Samen met het KBF willen wij in 2025 een programma maken voor zowel medewerkers als bestuurders om deze uitwisseling op alle thema's op gang te brengen en invulling te geven.
- C. In 2025 inventariseren wij in samenwerking met het KBF bij onze deelnemers welke

(nieuwe) kennis-vragen zij hebben en welke kennis zij beschikbaar hebben over de verschillende thema's. We willen met het KBF kijken of en hoe de resultaten verwerkt kunnen worden in het Kennisprogramma Bodem-daling en Funderingen van het KBF. Kennisvragen kunnen mogelijk leiden tot onderzoeksopdrachten of bijdragen aan onderzoeksprogramma's zoals (een vervolg op) LOSS. Onze eerdere wens voor een aparte leerstoel voor bodemdaling blijven wij de komende jaren herhalen.

- D. Wij gaan de komende jaren meer decentrale overheden benaderen om deelnemer te worden van het Platform. We vinden het belangrijk dat wij hun stem horen en dat zij hun stem kunnen laten horen. We gaan daarbij speciale aandacht richten op nieuwe deelnemers uit de kleigebieden. Wij doen dit onder andere door onze aandacht (klei-programma) en communicatie nadrukkelijker te richten op de bodemdaling in kleigebieden.
- E. Onze jaarlijks Nationaal Congres Bodemdaling blijven we continueren. We blijven ons inzetten om bij dit jaarlijks evenement partijen bij elkaar te brengen en kennis uit te wisselen.

FUNDERINGEN & HISTORISCHE GEBOUWEN

Maatschappelijke aanleiding en urgentie

Het hebben van een veilige en betaalbare woning is een van de basisbehoeften. Door slechte funderingen en verzakkingsschade komt deze basisbehoefte in het gedrang en staat het leven van mensen op losse schroeven. Funderingsproblematiek heeft emotionele, financiële en maatschappelijke gevolgen voor mensen. Vooral decentrale overheden krijgen met deze situaties te maken en worden gevraagd om hulp te bieden bij het vinden van een oplossing.

FUNDERINGEN & HISTORISCHE GEBOUWEN

De omvang van de funderingsproblematiek is groot. **De RLi (Advies Goed Gefundeerd)** heeft becijferd dat zowel binnen als buiten de stad totaal ongeveer 425.000 gebouwen met funderingsproblematiek staan. Deze gebouwen hebben al verzakkingsschade of krijgen daar tussen nu en 2035 mee te maken. Zonder preventieve maatregelen zal het aantal gebouwen met funderingsschade en daarmee de kosten fors toenemen. Eerste schatting van de RLi is dat het nu al gaat om een bedrag rond de 12 miljard. Gegeven de omvang en de aard van het vraagstuk vraagt dit om een gedegen nationale aanpak. Het Rli-advies heeft een impuls gegeven aan de al geïnitieerde **Nationale Aanpak Funderingsproblematiek (NAF)** in samenwerking met de koepels VNG, Unie van Waterschappen en IPO, onder aanvoering van de rijksoverheid (ministerie van VRO).

Funderingsschade komt niet alleen voor bij woningen, maar ook historische gebouwen met een maatschappelijke functie hebben en krijgen er mee te maken. Ook hier is een aanpak nodig, juist omdat deze gebouwen (al dan niet monumentaal) in een stad of dorp staan en in wijken en straten waar woningen staan met funderings-

problemen. Een integrale aanpak van zo'n gebied vraagt ook oplossingen voor deze gebouwen.

Positie Decentrale overheden

Gemeenten en in mindere mate waterschappen en provincies hebben en krijgen met funderingsherstel te maken. Steeds meer gemeenten krijgen zicht op de te verwachte schade en zien dat bij de aanpak van hen een actieve rol wordt verwacht. Daarbij hebben zij de hulp nodig van de andere (decentrale) overheden. Gelukkig is er al veel ervaring, maar een nationale aanpak kan decentrale overheden helpen hun rol en inzet beter te equiperen, een beter inzicht in de omvang van de schade te krijgen en meer middelen om het probleem aan te pakken. Een integrale aanpak helpt om een betere afweging voor verbetering en uitbreiding van de woningvoorraad, beheer openbare ruimte, de relatie met klimaatadaptieve aanpak, het energievraagstuk en de sociaal maatschappelijke gevolgen, te kunnen maken. Daarnaast vraagt de ondersteuning van bewoners bij funderingsherstel tijd, geld en expertise. Een aantal gemeenten en het **Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek (KCAF)** hebben hier al ervaring mee en kunnen andere gemeenten helpen bij dit vraagstuk.

Doel voor het Platform Slappe Bodem is om als decentrale overheden bij deze nationale aanpak te zorgen voor een eigen duidelijk standpunt en een stevige belangenbehartiging. Zij richten zich op een realistische aanpak van funderingsherstel in relatie tot andere (gebieds)ontwikkelingen, daarbij rekening houdend met belangen van eigenaren.

Wat gaat het Platform Slappe Bodem de komende jaren doen?

- A. Wij zetten ons er voor in dat iedere gemeente, waterschap en provincie voor eind 2026 een goed en eenduidig beeld heeft over de staat van de funderingsproblematiek en de mogelijkheid heeft om tot prioritering van de aanpak in haar gebied te komen. Dit gebaseerd op een nationale afspraak over de aanpak, de beschikbare middelen en gebruik makend van de kennis van het **Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek (KCAF)** en **Kenniscentrum Bodemdaling en Funderingen (KBF)**.
- B. Wij maken ons sterk en lobbyen voor funderingsherstel binnen een integrale gebiedsaanpak als uitgangspunt voor beleid,

FUNDERINGEN & HISTORISCHE GEBOUWEN

middelen en handelen. Hierbij gaat het over funderingen, de woonomgeving, de kwaliteit van de woning en afwegingen rond sloop/nieuwbouw. Integrale budgettering is voor ons een voorwaarde. Met de kennis en ervaring van onze deelnemers en die van KBF en KCAF, willen wij meedenken over instrumenten, middelen en mogelijkheden om deze integrale aanpak te realiseren bij de Nationale Aanpak Funderingsproblematiek

(NAF). Hiervoor willen wij de oproep vanuit de VNG om het Platform een positie te geven in de funderingsdiscussie verzilveren, om daarmee partner te worden in de NAF. Zo sturen we mee en weten we wat we de komende jaren kunnen verwachten van de nationale aanpak.

- C. Wij hechten groot belang aan een goed beeld van de kosten voor de decentrale overheden en de eigenaren van gebouwen. We willen in de NAF afspraken maken over taak- en rolverdeling en handelingsperspectief voor de decentrale overheden en voor bewoners om (financiële) ondersteuning te krijgen bij het herstel van schade. Een belangrijk onderdeel is een goede vergoeding van de kosten voor decentrale overheden voor dit nationale vraagstuk. Voor eind 2025 willen wij hierover met het Rijk een eerste afspraak maken.
 - D. De funderingsaanpak komt ook voor bij historische bebouwing met een maatschappelijke functie. Vanuit het besef dat veel van deze gebouwen monument zijn, willen wij samen met betrokkenen inzicht krijgen in de mogelijkheden van ondersteuning van eigenaren
- bij funderingsherstel. Wij pleiten ervoor om in de nationale aanpak ruimte te maken voor deze categorie bebouwing.
 - E. Wij vinden innovatie bij funderingsherstel belangrijk om de snelheid en capaciteit te vergroten. Wij willen de kennis en praktijkervaring van onze deelnemers inzetten voor een nationaal innovatieprogramma. Wij willen hierover afspraken maken in 2025 met het Rijk en meedenken over de opzet en invulling van het programma in 2026. Onze inzet is mee te werken aan een innovatieopzet gebaseerd op de behoefte vanuit de praktijk van de gemeenten, waterschappen en provincies.
 - F. Wij staan voor een goede kennisuitwisseling over de aanpak en inzet en handelingsperspectieven bij de integrale aanpak van het funderingsvraagstuk. Wij willen hiervoor in 2025 samen met het KBF een programma voor de komende jaren. Voor de kennisontwikkeling vinden wij het werken met pilots en de daarmee opgedane praktijkkennis en -ervaring van groot belang.

OPENBARE RUIMTE & INFRASTRUCTUUR

Maatschappelijke aanleiding en urgentie

De kwaliteit van de openbare ruimte is van groot belang voor de leefbaarheid en het gebruik van deze ruimte. Door bodemdaling neemt de kwaliteit van de openbare ruimte af.

Daarnaast heeft de klimaatverandering ook effect op deze ruimte. Dit alles leidt tot afname van de toegankelijkheid van de ruimte & infrastructuur voor bijvoorbeeld mindervaliden, neemt de veiligheid af, heeft het effect op de gezondheid van mensen en vaak neemt de verrommeling in de straat of op het plein toe.

OPENBARE RUIMTE & INFRASTRUCTUUR

Naast fysieke en sociale aspecten, is behoud van kwaliteit ook een financiële vraag. Veel overheden moeten steeds meer geld uitgeven om de openbare ruimte & infrastructuur op slappe bodem in orde te houden. Ook de ondergrondse infrastructuur zoals de riolering is door de slappe bodem sneller aan vervanging toe. Al deze kosten drukken steeds harder op de begroting en worden daarmee direct of indirect op bewoners/gebruikers afgewenteld.

Positie Decentrale overheden

Het Platform heeft modelmatig onderzoek gedaan naar de extra kosten voor beheer en onderhoud van openbare ruimte & infrastructuur die slappe bodem voor gemeenten met zich meebrengen. Uitkomst is dat onderhoud door bodemdaling in de huidige situatie **meer dan 1,7 miljard euro per jaar extra kost en extra investeringen nodig zijn voor nieuwbouw tot €47.500 per woning**. Slechts een klein deel hiervan wordt gedekt door het gemeentefonds. Een soortgelijk onderzoek voert het Platform nu (2024) uit voor provincies en waterschappen. Decentrale overheden zien de komende jaren hun inkomsten afnemen en de uitvoeringskosten voor haar taken toenemen. Vaak leidt dit

tot onvoldoende middelen om het beheer van de openbare ruimte & infrastructuur op peil te houden. Verwachting is dat dit de komende jaren bij steeds meer overheden zal plaatsvinden. Voor de lange termijn is een goed en uitgebreid beeld nodig van de stijging van de kosten en de maatschappelijke en financiële gevolgen. Door bodemdaling als pilot in de DPRA-klimaatstresstest (2025) mee te nemen, kan dit al snel een eerste beeld geven. Overheden zijn daarnaast ook op zoek naar alternatieven voor het beheer, zowel in de vorm van innovatie, vernieuwing als nieuwe financiële oplossingen. Gelijkheid in kosten voor de verschillende grondsoorten is daarbij uitgangspunt.

De openbare ruimte staat niet op zichzelf. De relatie met de funderingsproblematiek en de mogelijkheid om tot integrale aanpak voor een wijk, buurt of straat te komen, biedt kansen voor kwaliteitsverbetering, energietransitie en bijvoorbeeld voor nieuwe broodnodige woningen in de bestaande woonomgeving. Bij nieuwbouwlocaties in bestaand stedelijk gebied speelt de kwaliteit van de openbare ruimte een grote rol. Aanleg en inrichting mag er niet toe leiden dat over 10 jaar het eerste grote onderhoud nodig is. Overheden willen niet afwentelen op toekomstige generaties.

Het Platform wil zich de komende jaren inzetten voor een gezonde en veilige leefomgeving, behoud van de kwaliteit van de openbare ruimte & infrastructuur op slappe bodem, tegen een betaalbare prijs en zonder afwenteling.

Wat gaat het Platform Slappe Bodem de komende jaren doen?

- A. Wij maken tijd en ruimte vrij en zetten ons in voor een nationaal advies over de gevolgen voor en mogelijke maatregelen om beheer en onderhoud van de openbare ruimte & infrastructuur betaalbaar te houden en niet af te wentelen. Dit advies moet

INVESTEREN IN EEN STEVIGE TOEKOMST!

OPENBARE RUIMTE & INFRASTRUCTUUR

aansluiten op het **RLi-advies Goed Gefundeerd**. Wij pleiten voor aansluiting op de systematiek van de **DPR-klimaatstresstest** en voor aandacht bij het opstellen van de **Nationale Adaptatie Strategie 2026**. In 2025 willen wij met betrokken partijen aan tafel om de vraagstelling over het nationaal advies

op te stellen en commitment te krijgen voor uitvoering. Dit advies is van belang voor onze verdere standpuntbepaling en om onze inzet voor de komende jaren te bepalen.

- B. Wij blijven ons inzetten voor betere financiële oplossingen en aanpassing van wet- en regelgeving om duurzame inrichting van de openbare ruimte mogelijk te maken tegen aanvaardbare jaarlijkse lasten. De basis zit in een aanpassing van de onderhouds- en beheercyclus naar Life Cycle Costs (LCC) en mogelijkheden om het onderdeel grond-exploitatie bij nieuwbouw (GREX) op een andere wijze vorm te geven. Wij pakken dit in 2025 op, nadat de lopende onderzoeken naar beheerkosten en nieuwe vormen van nieuwbouw gereed zijn. Wij doen dit in combinatie met de kennis en ervaring van onze eigen bestuurders en medewerkers.
- C. Innovatie en vernieuwing in het ontwerp en het beheer van de openbare ruimte & infrastructuur is een belangrijke factor om op lange termijn kosten te besparen. Wij stellen voor te onderzoeken of een nationale maatlat voor ontwerp en beheer van de openbare ruimte & infrastructuur (vergelijk-

baar met de Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving) daarbij behulpzaam is en hoe deze er dan uit moet zien.

- D. Wij vragen het KBF in samenwerking met overheden, kennisinstellingen en marktpartijen een verkenning uit te voeren voor een programma voor onderzoek naar nieuwe oplossingen en meer standaardisatie. Uiteraard sluit het KBF daarbij aan op al lopende initiatieven, onze eigen ervaring vanuit het Platform en programma's. Met deze verkenning leggen wij de basis om te pleiten voor middelen en mogelijkheden voor uitvoering.

NIEUWBOUW

Maatschappelijke aanleiding en urgentie

De woningnood is hoog en er komen de komende jaren veel woningen bij, ook in gebieden die een slappe ondergrond kennen. Dit geldt voor zowel uitbreidingen (uitleggebieden) als voor vervanging en inbreidingen in stad of dorp. De woonwijken van de toekomst moeten op een andere manier gebouwd worden als gevolg van klimaatverandering, de complexiteit van het bodem- en watersysteem op slappe gronden en omdat we willen voorkomen dat de lasten bij toekomstige generaties worden gelegd. Tegelijkertijd is er grote vraag naar betaalbare woningen en sociale huurwoningen.

NIEUWBOUW

Met de Kamerbrief Water en Bodem Sturend (25 november 2022), de landelijke Maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving en de regionale Leidraad klimaatadaptief bouwen (www.bouwadaptief.nl) is een fundament voor de verandering gelegd, maar er is nog een flinke inspanning nodig om in de praktijk bodemdaling-bestendig, snel én betaalbaar te bouwen.

Positie Decentrale overheden

Decentrale overheden zien het als een gezamenlijke uitdaging om als er gebouwd wordt in gebieden met een slappe ondergrond betaalbare woningen te bouwen en de openbare ruimte toekomstbestendig, klimaatbestendig en financieel haalbaar in te richten. Bestaande technische mogelijkheden bieden niet altijd een oplossing en de eisen aan de nieuwe woon- en leef-omgeving vragen grotere investeringen om hogere beheerlasten en risico's op overlast en schade te voorkomen.

Hoewel er al goede afspraken over klimaatadaptief bouwen vastliggen in convenanten en wet- en regelgeving, is dit voor bouwen op slappe bodem nog niet het geval. Overheden en marktpartijen willen elkaar niet verrassen met verandering van eisen (zoals anders omgaan

met risico's op wateroverlast), anders bouwen en andere eisen aan de omgeving. Zij willen graag goede bestuurlijke afspraken en handelingsperspectief voorafgaand aan de planvorming. Dit biedt helderheid over de samenwerking tussen overheden, met ontwikkelaars, bouwbedrijven en voor toekomstige bewoners. Uitdaging is wel de kosten bij de ontwikkeling en bouw in de hand te houden, door gebiedsspecifieke keuze van bouwwijze en bijvoorbeeld restzettingseis waarvoor de maatregelenset over de ontwerp-levensduur het meest kosteneffectief is.

Belangrijk is het creëren van de voorwaarden om betaalbare en kwalitatief goede woningen en woonomgeving te realiseren, ook als deze op een slappe ondergrond staan. Dit willen wij bereiken door het verankeren en uitvoeren van afspraken voor het (komen tot nieuwe oplossingen voor het) ontwikkelen, bouwen en beheren van nieuwbouw op slappe bodem tegen aanvaardbare kosten zonder afwenteling in de toekomst of op de omgeving.

Wat gaat het Platform Slappe Bodem de komende jaren doen?

- A. We spannen ons in 2025 in en doen voorstellen om begin 2026 tot een afspraak (handreiking/ leidraad) te komen voor bodemdalingsbestendig bouwen en ontwikkelen openbare ruimte en infrastructuur. Deze voorstellen zijn gebaseerd op de lopende KBF-kennisprojecten en de kennis van de eigen deelnemers. We willen daarna met partijen afspraken maken hoe zij dit verankeren in (bestaande) convenanten en/of door wijziging van wet- en regelgeving, in relatie tot het 'Water en Bodem Sturend'-principe, 'Toekomstbestendig Bouwen' en specifiek 'Klimaatadaptief Bouwen'.

NIEUWBOW

B. Wij zetten ons in voor betere financiële oplossingen/ arrangementen voor toekomstbestendige inrichting van een gebied, inclusief nieuwbouw, openbare ruimte en infrastructuur op slappe bodem. Dit alles tegen aanvaardbare jaarlijkse lasten en zonder afwenteling naar de toekomst. Voor het toekomstig beheer willen wij aanpassingen van de GREX om de meerkosten van innovatieve en duurzamere oplossingen betaalbaar te houden. Dit naar analogie van aanpassing van de onderhouds- en beheercyclus naar LCC bij beheer van bestaand gebied. Als de lopende onderzoeken naar beheerkosten en naar nieuwe vormen van nieuwbouw gereed zijn, zullen wij, gecombineerd met de kennis en ervaring van de deelnemers dit in 2025 oppakken.

C. We ondersteunen innovaties en nieuwe bouw- en inrichtingswijzen (met nieuwe arrangementen) met meer mogelijkheden om te experimenteren en meer ruimte om de opgedane kennis uit te wisselen en in te zetten in innovatieve pilots. Wij pleiten voor een arrangement met overheden en bedrijfsleven waarin standaard middelen worden vrijgemaakt voor innovaties en pilots voor nieuwbouw en inrichting op slappe grond. Vertrekpunt zijn de zeven verschillende bouwwijzen op slappe bodem (zie kader). Met het KBF willen wij daarvoor afspraken maken om in 2025 te starten om te komen tot een beeld van de mogelijke nieuwe experimenten en de benodigde kennis en kennisuitwisseling.

- Bouwwijzen op slappe bodem:*
- 1. Traditioneel voorbelasten o.b.v. zandpakket (inclusief bouwen op 'woonterpen')*
 - 2. Partieel voorbelasten o.b.v. zandpakket (= alleen infrastructuur i.c.m. onderstaande alternatieven)*
 - 3. Ophogen met alternatieve licht/innovatieve ophoogmaterialen,*
 - 4. Bouwen op palen (waar water periodiek onderdoor kan stromen)*
 - 5. Drijvend bouwen (waar water permanent onderdoor zal stromen)*
 - 6. Amfibisch bouwen (waar water periodiek onderdoor kan stromen)*
 - 7. Overig: (Partieel) niet voldoen aan de restzettingseis.*

LANDELIJK GEBIED

Maatschappelijke aanleiding en urgentie

Voor boeren, natuur- en waterbeheerders is bodemdaling in het landelijk veen- of kleigebied al lange tijd een uitdaging. De waterveiligheid en het beheer van het watersysteem leveren toenemende problemen op, en nog urgenter: bodemdaling kost landbouwgrond.

LANDELIJK GEBIED

Met het Klimaatakkoord (2019) is bodemdaling in veengebieden (CO_2) met extra urgentie geagendeerd. Dit leidde in de veengebieden tot nieuwe gesprekken met betrokken partijen om te komen tot vernieuwing van het landelijk gebied. Daar waar technische en financiële oplossingen (onder andere onderwaterdrainage) in het begin centraal stonden, is dit de afgelopen jaren veranderd. Er is nieuwe kennis opgedaan naar de omvang en locatie van CO_2 -uitstoot uit veen (zie **NOBV resultaten**) en pilots met nieuwe oplossingen zijn opgestart. In de gebieden is het gesprek verbreed naar de effecten op de landbouw, de leefbaarheid van het platteland, maar ook de bebouwing en infrastructuur. De komst van het Nationaal Programma Landelijk Gebied bracht niet alleen extra opgaven, zoals biodiversiteit en stikstof, maar ook het geld (Transitiefonds) om al deze opgaven aan te pakken.

Bodemdaling leidt bovendien tot steeds meer problemen in kleigebieden, meest prominent in de Flevopolders, maar ook in de kleigebieden langs de rivieren en de kust. Dat zet de gebruiksmogelijkheden van de (akkerbouw)gronden onder druk en zorgt voor hoge waterbeheers-

kosten (doorspoelen). De beschikbare kennis over bodemdaling op kleigronden is niet zo groot als bij veen. Sinds de droge periode in 2018 weten we dat bodemdaling bij kleigebieden grote gevolgen kan hebben. Het kan leiden tot onder andere verandering van de bodemstructuur en verzilting en heeft daarmee grote gevolgen voor de akkerbouw, openbare ruimte & infrastructuur en het watersysteem. Ook in deze gebieden is het werken aan kennis, vinden van nieuwe oplossingen en aanpassingen van grondgebruik (bijvoorbeeld alternatieve teelten) van groot belang om de maatschappelijke impact te beperken.

De afgelopen jaren is de invloed van klimaatverandering op ons bodem- en (grond)watersysteem steeds duidelijker geworden. Bij de

aanpak van bodemdaling wordt water en bodem steeds bepalender bij de overheidsbeslissingen en in de gebieden. Zowel in de klei- als de veengebieden wordt de maatschappelijke impact groter en is de noodzaak om nu maatregelen te nemen groot. Hierbij is bodemdaling niet alleen een financieel en technisch vraagstuk, maar is de maatschappelijke impact van (werken aan) bodemdaling groot en verdient het nu al onze aandacht. De nieuw ontwikkelde kennis vanuit onder andere het NOBV, het LOSS-onderzoek en de Veenweide Innovatiecentra zijn hier bruikbaar voor.

Positie Decentrale overheden

Door het opheffen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en het Transitiefonds vervalt het procesmatige, wettelijke en financiële kader waarbinnen de bodemdalingsgevoelige gebieden aan de slag waren. Tegelijkertijd blijven de opgaven over de veen- en kleigebieden uit dit NPLG en voor veen de CO_2 -opgave uit het Klimaatakkoord van kracht. Ook de huidige problemen voor de akkerbouwgebieden op klei zijn daar niet mee opgelost. Met de ophef van het NPLG is voor de decentrale overheden en de partijen in het landelijk gebied veel onduidelijk geworden.

LANDELIJK GEBIED

Tegelijkertijd willen de decentrale overheden de energie in de gebiedsprocessen vasthouden. Ook de opgedane kennis en ervaring van coalities en organisaties mag niet verloren gaan. Afstemming en samenwerking bevordert de gezamenlijke kracht om tot oplossingen te komen.

Het wegvallen van het NPLG en de sturing door het Rijk is een gemis, maar tegelijkertijd een kans om de aanpak van bodemdaling in het landelijk gebied te versnellen en vandaaruit tot een bredere maatschappelijke afweging te komen voor prioritering in aanpak van de gebieden. Gezien de middelen is niet alles meer mogelijk. De decentrale overheden kunnen gezamenlijk de regie pakken en komen tot werkbare oplossingen per gebied.

Het Platform wil de komende periode werken aan het tegengaan van bodemdaling voor het behoud van een gezonde en vitale leefomgeving in het landelijk gebied. Hiervoor is het nodig om toekomstbestendige oplossingen te ontwikkelen tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten, zonder afwenteling op de toekomst of op andere gebieden. De lopende gebiedsprocessen bieden daarbij een kans om op korte termijn tot resultaat te komen.

Wat gaan het Platform Slappe Bodem de komende jaren doen?

- A. Wij zien dat bodemdaling, mede in relatie tot het watersysteem, steeds urgenter wordt in het landelijk gebied en dat bodemdaling een constante factor in de opgave is. Wij spannen ons in en gaan lobbyen voor een gerichte afweging om tot prioritering tussen gebieden en binnen een gebied te komen. Dit met een invalshoek waarbij de maatschappelijke kosten en baten van bodemdaling voorop staan en hoe deze kosten en baten verdeeld zijn.
- B. Wij willen samen met andere partijen bekijken hoe we in gebieden en bestaande gebiedsprocessen bestaande en nieuwe instrumenten en middelen kunnen gebruiken om tot handelingsperspectief en uitvoering van projecten te komen op korte termijn.
- C. Bestaande en nieuwe innovatieprogramma's en vernieuwingen voor technische oplossing en bij de aanpak van bodemdaling (zoals Klimaatslim boeren en alternatieve verdienmodellen in kleigebieden) vinden wij van groot belang. Dit geldt ook voor het toepassen van nieuw opgedane kennis (zoals van

NOBV of **LOSS**) in de gebieden. Wij pleiten voor (financiële) middelen om dit mogelijk te maken en daarmee de gebiedsprocessen te ondersteunen.

- D. Wij staan voor een goede kennisuitwisseling van en voor de deelnemers over de inzet van handelingsperspectieven bij de aanpak van de maatschappelijke impact van bodemdaling in het landelijk gebied. Wij willen hiervoor in 2025 samen met het KBF een programma ontwikkelen dat de basis is voor de komende jaren.
- E. Wij zien dat de koerswijziging bij het Rijk leidt tot onduidelijkheid bij overheden en gebiedspartijen. Met het lobbyen bij het Rijk voor bovenstaande activiteiten proberen wij de continuïteit in de gebieden te ondersteunen. Uiterlijk begin 2026 bekijken wij of onze inzet voor de jaren daarna aanpassing behoeft.

INVESTEREN IN EEN STEVIGE TOEKOMST!

ORGANISATIE

Als Platform Slappe Bodem zijn we een informeel georganiseerde netwerksamenwerking van lokale en regionale overheden die allen deelnemer zijn van dit Platform. Dit netwerk staat open voor deelname van alle decentrale overheden die met slappe bodem te maken hebben. Het is belangrijk dat we gebruik blijven maken van hun kennis en kunde uit hun dagelijkse praktijk. Dit betekent dat we de vorm van samenwerking met een kleine werkorganisatie (secretariaat) en het intensief betrekken van onze deelnemers continueren en de komende jaren uitbouwen.

ORGANISATIE

Onze samenwerking met het **Kenniscentrum Bodemdaling en Funderingen** (KBF) gaan we intensiveren. We zullen daarvoor onze bijdrage aan hen verhogen. Voor onze kennisontwikkeling werken we samen met kennisinstituten en -programma's en adviesbureaus en geven zelf opdracht voor (kleinschalig) onderzoek ter ondersteuning van de belangen van de deelnemers. Het steeds complexere vraagstuk van bodemdaling betekent dat wij de samenwerking met de overheden (koepeis en rijksoverheid), maar ook met onze partners, zoals **RIONED**, **Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek** (KCAF), **Veenweiden InnovatieCentrum** en **Bestuurlijk Platform Groene Hart** nodig hebben voor een goede afstemming en standpuntbepaling.

Om onze netwerksamenwerking de komende jaren te continueren gaan we werken met de vier genoemde thema's en minimaal twee bestuurlijk portefeuillehouders per thema. Daarbij hanteren wij een goede mix vanuit lokale en regionale partijen en een goede spreiding over het land. Zo hebben we een goede afspiegeling van onze deelnemers bij het opstellen van onze standpunten en het nemen van besluiten.

Het is belangrijk dat met de groei van het aantal deelnemers deze betrokken blijven bij de standpuntbepaling en besluitvorming. Belangrijke besluiten leggen we aan hen voor, we doen dit minimaal 2 keer per jaar in het Bestuurlijk Overleg Platform Slappe Bodem.

De dagelijkse sturing op de thema's doen we met portefeuillehouders. Samen met de voorzitter en vicevoorzitter/penningmeester vormen zij de bestuurlijk kerngroep Platform Slappe Bodem. De kerngroep zorgt voor de bestuurlijke aansturing van het Platform en afstemming van de vier thema's. Ook stelt zij jaarlijks het activiteitenplan met begroting en een verantwoording voor het Bestuurlijk Overleg Platform Slappe Bodem. De bestuurlijk kerngroep komt minimaal 4 keer per jaar bijeen.

Voor de ondersteuning van de werkzaamheden van de portefeuillehouders is niet alleen het secretariaat beschikbaar, maar is er ook per thema een expertteam bestaande uit medewerkers van de deelnemers. Voor de voorbereiding van de bestuurlijke kerngroep blijven we gebruik maken van de bestaande ambtelijke kerngroep. Zoals eerder aangegeven wordt -op bestuurlijk en ambtelijk niveau- regelmatig overleg met onze partners gevoerd.

Vanuit de regio Midden-Holland vindt ondersteuning en financiering plaats in de vorm van de secretaris, het beheer van de financiën en voor de communicatie. De overige inzet vanuit het secretariaat voor onder andere de sturing op de thema's, communicatie en vormgeving, public affairs en voor de organisatie het Nationaal Congres Bodemdaling wordt ingehuurd.

